

Al Brooks

ANALIZA PRICE ACTION ODWROTY

*Czytanie
wykresów cenowych
dla profesjonalnych traderów*

Poznań, 2020

Spis treści

Spis treści.....	VII
Podziękowania.....	XI
Słownik terminów	XIII
Wstęp.....	29

CZĘŚĆ I	Odwroty: kiedy ruch ceny zmienia kierunek	67
----------------	--	-----------

ROZDZIAŁ 1

Przykład, jak handlować podczas odwrotów	109
--	-----

ROZDZIAŁ 2

Charakterystyczne cechy silnych odwrotów	117
--	-----

ROZDZIAŁ 3

Główne odwroty trendu.....	123
----------------------------	-----

ROZDZIAŁ 4

Odwroty kulminacyjne – dwa impulsy w przeciwnych kierunkach występujące bezpośrednio po sobie.....	155
---	-----

ROZDZIAŁ 5

Kliny i inne formacje trzech pchnięć zapowiadające odwrót	205
---	-----

ROZDZIAŁ 6	
Trójkąty rozszerzające się	239
ROZDZIAŁ 7	
Formacje ostatniej flagi	245
ROZDZIAŁ 8	
Cofnięcia po formacji podwójnego szczytu i dna	275
ROZDZIAŁ 9	
Niepowodzenia.....	287
ROZDZIAŁ 10	
Odwroty na wykresach dziennych wsparte dużym wolumenem	321
CZĘŚĆ II	Day trading
	325
ROZDZIAŁ 11	
Kluczowe momenty sesji	327
ROZDZIAŁ 12	
Rynki	337
ROZDZIAŁ 13	
Horyzonty czasowe i rodzaje wykresów	339
ROZDZIAŁ 14	
Sesja Globex, fazy premarket, postmarket oraz handel w godzinach nocnych	353
ROZDZIAŁ 15	
Tryb „zawsze na rynku”	359
ROZDZIAŁ 16	
Skalping ekstremalny	383
CZĘŚĆ III	
Pierwsza godzina sesji (konsolidacja otwarcia).....	399
ROZDZIAŁ 17	
Układy transakcyjne związane z fazą premarket.....	423
ROZDZIAŁ 18	
Układy transakcyjne powiązane z poprzednią sesją – wybicia, cofnięcia po wybiciu i fałszywe wybicia.....	427

ROZDZIAŁ 19	
Odwroty oraz układy otwarcia.....	443
ROZDZIAŁ 20	
Luki otwarcia – odwroty i kontynuacje	465
CZĘŚĆ 4	
Łącząc wszystko razem	471
ROZDZIAŁ 21	
Szczegółowe przykłady day tradingu	473
ROZDZIAŁ 22	
Wykresy dzienne, tygodniowe i miesięczne	485
ROZDZIAŁ 23	
Opcje	501
ROZDZIAŁ 24	
Najlepsze sygnały – zebranie wszystkiego razem.....	527
ROZDZIAŁ 25	
Wskazówki.....	605
O autorze	621
O stronie internetowej	623

ROZDZIAŁ 9

Niepowodzenia

Niepowodzeniem określam transakcję, która nie osiąga zamierzonego celu, ponieważ realizuje mniejszy zysk lub, co zdarza się częściej, stratę. Jak wiadomo, dla skalpera celem jest zaksięgowanie skalperskiego zysku. Jeśli jednak trader oczekuje większego zarobku, a rynek nie wychodzi naprzeciw jego oczekiwaniom, taką sytuację również można nazwać niepowodzeniem, nawet jeżeli skalperski zysk został osiągnięty. Każde niepowodzenie sygnału kupna jest oznaką słabości byków i siły niedźwiedzi, podobnie jak każde niepowodzenie sygnału sprzedaży jest oznaką słabości niedźwiedzi i siły byków. Dobre układy przeważnie mają mniej więcej 60-procentowe prawdopodobieństwo sukcesu, trzeba jednak wziąć pod uwagę, że tym samym mają 40-procentowe prawdopodobieństwo straty. Kiedy układ okazuje się nieskuteczny, często prowadzi to do świetnej transakcji w kierunku przeciwnym. Traderzy, którzy w takiej sytuacji są zmuszani do zamykania swoich pozycji, przez jakiś czas będą wstrzymywali się z ponownym wejściem na rynek w tym samym kierunku, sprawiając, że ten stanie się jednostronny. Ponadto księgowanie strat sprawi, że ruch w kierunku przeciwnym będzie jeszcze bardziej napędzany.

W tym rozdziale omówione zostały najbardziej powszechne niepowodzenia układów, które prowadzą do ruchów o wystarczającym zasięgu, aby na ich podstawie móc realizować transakcje typu skalp. Kiedy układ jest wystarczająco duży, a kontekst jego wystąpienia sprzyjający, jego niepowodzenie może doprowadzić do powstania nawet układu głównego odwrotu. W kontekście

niepowodzeń kluczowe jest zrozumienie, że każdy układ w pewnej części przypadków okazuje się nieskuteczny. Niepowodzenia należy jednak postrzegać jako potencjalne okazje, ponieważ – zgodnie z tym, co wcześniej napisałem – często umożliwiają zawarcie zyskowej transakcji w kierunku przeciwnym. W pozostałych przypadkach prowadzą do wygenerowania drugiego sygnału wejścia w kierunku wyznaczonym przez układ początkowy.

Przedstawiam listę często występujących niepowodzeń, które umożliwiają otwarcie transakcji w kierunku przeciwnym:

- Niepowodzenie układu high 1 i high 2 oraz low 1 i low 2.
- Fałszywe wybicie jakiegokolwiek poziomu, np. lokalnego szczytu lub dołka, linii trendu albo linii kanału trendowego.
- Niepowodzenie w przekroczeniu magnesu cenowego, na przykład poziomu wyznaczonego przez ruch mierzony, poprzedniego lokalnego szczytu lub dołka, linii trendu lub linii kanału trendowego.
- Niepowodzenie odwrotu w ramach formacji ostatniej flagi, co prowadzi do powstania układu cofnięcia po wybicciu.
- Niepowodzenie formacji klina.
- Niepowodzenie w ramach świecy sygnałnej lub wejściowej.
- Fałszywe jednotickowe wybicie.
- Niepowodzenie odwrotu w ramach formacji np. podwójnego dna lub szczytu czy głowy i ramion.
- Niepowodzenie w próbie osiągnięcia poziomu docelowego, na przykład 5, 9 lub 17 ticków zysku na rynku E-mini lub 11, 51, 99 oraz 101 centów na rynkach akcyjnych.

Niektóre niepowodzenia świadczą o sile trendu i prowadzą do powstania układów transakcyjnych zgodnych z trendem:

- Niepowodzenie w spadku poniżej minimum poprzedniej świecy utworzonej w ramach silnego trendu wzrostowego lub zwyżki powyżej maksimum poprzedniej świecy w ramach silnego trendu spadkowego. Sytuacje te świadczą o zdecydowaniu i pewności traderów co do przyszłego kierunku ceny i tym samym potwierdza siłę trendu.
- Niepowodzenie w ukształtowaniu cofnięcia docierającego do poziomu średniej ruchomej. Sytuacja ta świadczy o zdecydowaniu i pewności traderów co do przyszłego kierunku ceny i tym samym potwierdza siłę trendu.
- Niepowodzenie w osiągnięciu magnesu cenowego, na przykład poziomu wyznaczonego przez ruch mierzony, poprzedni lokalny szczyt lub dołek, linię trendu albo linię kanału trendowego. Takie sytuacje często prowadzą do rozwinięcia cofnięcia i następnie kolejnej próby osiągnięcia magnesu cenowego.

Jeśli transakcja osiąga skalperski zysk, a cena zawraca, oznacza to, że na rynku przeważnie brakuje złapanych w pułapkę traderów. Tym samym jest zdecydowanie mniej sił mogących pchnąć cenę w nowym kierunku. W takiej sytuacji wielu skalperów zrealizowało już częściowo (lub całkowicie) swoje zyski bądź zamknęło pozycje na poziomie break even, a zatem ich zlecenia obronne typu stop nie są ustawione poza świecą wejściową lub sygnałną.

Najbardziej wiarygodny sygnał w ramach koncepcji niepowodzeń wynika z próby odwrócenia trendu. W trakcie formowania korekty przeciwtrendowi traderzy mają nadzieję na zakończenie trendu, co jednak z założenia charakteryzuje się niskim prawdopodobieństwem sukcesu. Rynek jest bezwładny i w znacznej większości przypadków trend skutecznie odpycha wszystkie próby jego zakończenia. Przykładowo, jeśli mamy do czynienia z silnym trendem wzrostowym, w ramach którego tworzy się układ odwrotu, niektórzy traderzy decydują się na otwarcie transakcji krótkich. Jeżeli jednak rynek zacznie poruszać się horyzontalnie lub spadnie w okolice średniej ruchomej, na poziomie której utworzy się układ high 2 wsparty wzrostową świecą sygnałną, próba rozpoczęcia trendu spadkowego przeważnie okaże się nieskuteczna. Taka sytuacja stworzy świetną okazję do otwarcia pozycji długich, ponieważ te będą zgodne z kierunkiem trendu wyższego rzędu, a zatem prawdopodobnie doprowadzą do testu poprzedniego szczytu. Każda próba odwrotu może okazać się nieskuteczna, w tym głównego odwrotu, czego konsekwencją będzie rozwinięcie ruchu zgodnego z dotychczasową tendencją.

Kiedy traderzy otwierają transakcje, częstą praktyką jest ustawianie zleceń obronnych jeden tick poza świecą sygnałną. Następnie po uformowaniu świecy wejściowej, jeśli ta jest wystarczająco silna, wielu przenosi swoje stop lossy jeden tick poza jej ekstremum. Skąd możemy to wiedzieć? Z obserwacji wykresu. Spójrzmy na kilka z nich i poszukajmy świec sygnałnych oraz wejściowych, zwracając uwagę na to, co się dzieje, kiedy po naruszeniu ich ekstremum dochodzi do nagłego zwrotu. W wielu sytuacjach zwrot ten przyjmuje formę silnej świecy trendowej, przeważnie umożliwiającej osiągnięcie przynajmniej skalperskiego zysku. Dzieje się tak, ponieważ kiedy traderzy wychodzą z rynku ze stratą, stają się bardziej ostrożni wobec kolejnych transakcji i zanim ponownie otworzą pozycję w tym samym kierunku, czekają na dalsze rozwinięcie sytuacji, co z kolei sprawia, że pozostawiają rynek w rękach tylko jednej strony, a więc powstały ruch jest przeważnie szybki i wystarczająco duży, aby zrealizować zyskową transakcję typu scalp.

Dlaczego jednotickowe fałszywe wybicia na rynku E-mini oraz kilkucentowe (przeważnie od jednego do dziesięciu) na rynkach akcyjnych są tak powszechne? Notowania każdej spółki mają odmienną charakterystykę zależną od wartości jej akcji, a także ludzi, którzy regularnie nią handlują. Zwróćmy uwagę na to, że mała grupa traderów dysponująca odpowiednio dużym wolumenem może wpływać na rynek wystarczająco mocno, aby tworzyć na nim powtarzające się układy. Przykładowo, jeśli podczas trendu wzrostowego cena porusza się w bok lub nieznacznie w dół, traderzy, nawet ci doświadczeni, będą oczekiwać, że jeśli bieżąca świeca wykroczy jeden tick poza poprzednią, wiele osób zdecyduje się na otwarcie pozycji długich. Z drugiej strony, jeśli jednak inni traderzy, uważający, że korekta nie była wystarczająco głęboka lub długa, zdecydują się

w tym miejscu na otwarcie pozycji krótkich, a ich wolumen będzie wystarczająco duży, aby przytłoczyć wolumen kupujących, wówczas rynek zacznie spadać.

W trakcie rozwijania kilkutickowego cofnięcia nowi posiadacze pozycji długich stopniowo będą stawać się coraz bardziej nerwowi. Będą zadawać sobie pytanie: skoro ich wejście było zrealizowane po tak świetnej cenie, dlaczego nie dołączyli do nich inni kupujący, szczególnie teraz, gdy rynek znajduje się jeden tick lub dwa ticki niżej, a otwarcie pozycji długich jest jeszcze bardziej atrakcyjne. Im dłużej będzie trwała taka niepewność, tym bardziej byki będą brały pod uwagę możliwość popełnienia błędu. Niektóre z nich zaczną wyprzedawać swoje pozycje po cenie rynkowej, inne ustawią zlecenie sprzedaży jeden tick lub dwa ticki niżej, często bazując na świecach z wykresu 1- lub 3-minutowego. Kiedy w końcu zlecenia te zostaną zrealizowane, kupujący staną się sprzedającymi, pchając cenę jeszcze niżej. W tym samym czasie, kiedy wiele niedźwiedzi posiadających pozycje krótkie, uświadomi sobie, że byki znajdują się w pułapce, zdecyduje się na ich powiększenie. Podczas gdy cena będzie spadać trzy, cztery ticki czy pięć kolejnych ticków, kupujący, wychodzący z rynku ze stratami, nie będą zainteresowani realizacją kolejnych sygnałów kupna. Na skutek ich bierności cena będzie kontynuować spadki do poziomu, na którym wystarczająca liczba zleceń kupna będzie w stanie pokryć zapotrzebowanie sprzedających. W pewnym momencie sprzedający zaczną likwidować swoje pozycje i realizować zyski, hamując tym samym spadek ceny, a kupujący ponownie zainteresują się kupnem. Kiedy presja kupna przewyższy presję sprzedaży, utworzy się odwrót w górę.

Jednotickowe fałszywe wybicie na wykresie 5-minutowym utworzone w ramach konsolidacji często stanowi jednotickowe fałszywe wybicie na wykresie w większej skali czasowej, na przykład 15- lub 60-minutowej. Dlaczego jednak w takim przypadku na wykresach 60-minutowych nie widać wielu jednotickowych fałszywych wybić? Ponieważ te, w mniejszych skalach czasowych, często prowadzą do wieloświecowych cofnięć, po czym dochodzi do kolejnego wybicia, tym razem skutecznego. W konsekwencji tego, nawet jeśli w trakcie formowania 60-minutowej świecy widoczne było fałszywe wybicie, w momencie jej zamknięcia nie ma już po nim żadnego śladu.

Jednotickowe niepowodzenia są powszechnym źródłem strat wśród początkujących traderów. Widzą oni coś, co postrzegają za wiarygodny układ – założymy, że kupna – i z przekonaniem ustawiają zlecenie typu stop jeden tick powyżej maksimum poprzedniej świecy. Nie są już jednak w stanie dostrzec tego, że ich dwuświecowa formacja odwrócenia utworzona tuż powyżej średniej ruchomej całkowicie nachodzi na dwie wcześniejsze świece i tym samym, że poziom otwarcia ich pozycji znajduje się na szczycie małej konsolidacji. Początkujący traderzy, widząc silną wzrostową świecę trendową, składają zlecenia kupna, ale doświadczeni gracze wiedzą, że dwuświecowa formacja odwrócenia tego typu przeważnie stanowi pułapkę, a więc w miejscu, w którym inni kupują, oni składają zlecenia sprzedaży. Jak można się tego spodziewać, rynek wzrasta, aby zrealizować zlecenia początkujących, po czym nagle zaczyna spadać o jeden tick, a potem dwa, trzy i cztery... W końcu po 30 sekundach strata wynosi dwa punkty, zlecenia obronne są zrealizowane, a początkujący traderzy zastanawiają się, jak

ktokolwiek mógł sprzedawać dokładnie w miejscu, w którym oni kupowali. Przecież to był taki dobry układ!

Pułapki tego typu są powszechne. Innym przykładem niech będą początkujący, którzy kupują podczas trendu spadkowego, zanim pojawią się oznaki siły byków, jak na przykład w postaci wybicia spadkowej linii trendu, lub traderzy otwierający pozycje powyżej dużej świecy doji umiejscowionej blisko górnego ograniczenia formacji drutu kolczastego lub flagi trendu spadkowego, błędnie interpretowanej jako próba odwrotu w górę. Wszystkie powyższe sytuacje wynikają z niecierpliwości i chęci wczesnego wejścia na rynek postrzeganego jako wyprzedany.

Kolejna powszechna sytuacja dotyczy dużej świecy trendowej z małymi cieniami lub ich brakiem. Przykładowo, jeśli taka świeca jest wzrostowa, wielu traderów ustawia swoje zlecenia obronne jeden tick poniżej jej minimum. Wówczas, po zamknięciu świecy, zdarza się, że cena spada w ciągu kolejnych pięciu–dziesięciu świec, realizuje zlecenia obronne i wyrzuca traderów z rynku, po czym zawraca i kontynuuje ruch w pierwotnym kierunku.

Początkujący traderzy nie są świadomi tego, że wszystkie wyżej przedstawione sytuacje w oczach doświadczonych traderów postrzegane są jako świetne okazje do otwierania pozycji krótkich. Robią to z pełnym przekonaniem, wiedząc, że po drugiej stronie ich transakcji są tzw. słabe ręce, które realizując stratę, pomogą im pchać rynek jeszcze niżej. Jednotickowe niepowodzenia stanowią wiarygodne wskazania, że wkrótce cena będzie zmierzać w przeciwnym kierunku, a więc po ich dostrzeżeniu należy być gotowym do wejścia na rynek. Powyższe przykłady obowiązują również na rynkach spadkowych, przy czym należy pamiętać, że jednotickowe niepowodzenia mogą przyjmować wartości dwóch ticków lub nawet pięciu czy dziesięciu, jeśli dana akcja kosztuje np. 200 USD.

Wybijane poziomy często są testowane, w konsekwencji tego z rynku wyrzucani są słabi traderzy, którzy potem muszą go gonić i otwierać pozycje na znacznie gorszych warunkach. Czasem testowi brakuje kilku ticków do poziomu break even, a innym razem poziom ten jest przekraczany o kilka ticków, ale w obu przypadkach, jeśli rynek ponownie zacznie poruszać się w kierunku wybicia, nieudana próba utworzenia odwrotu będzie stanowić wiarygodny układ transakcyjny. Przykładowo, jeśli mamy do czynienia z silnym sygnałem kupna generowanym przez wzrostowy reversal bar, w wyniku czego cena zaczyna wzrastać przez mniej więcej dziesięć kolejnych świec, po czym rozpoczyna się przecena, należy obserwować, jak zareaguje rynek, kiedy dotrze w okolice maksimum świecy sygnałnej. Jeśli odwróci się powyżej, oznacza to, że zlecenia obronne ustawione na poziomie break even nie zostały zrealizowane, a byki wciąż są obecne na rynku. W takim przypadku warto rozważyć kupowanie powyżej świecy testującej wybicie, ponieważ niepowodzenie w dojściu ceny do poziomu, na którym znajdowały się zlecenia obronne, świadczy o sile byków. Te z dużym przekonaniem kupowały na wybiciu świecy sygnałnej po raz pierwszy, a następnie po raz drugi podczas przeceny, skutecznie broniąc swoich pozycji.

Większość sesji przejawia wiele zachowań charakterystycznych dla konsolidacji i tym samym oferuje możliwości transakcyjne w ramach fałszywych wybić lokalnych szczytów i dołków.

Kiedy cena wybija się powyżej lokalnego szczytu, ale momentum nie jest zbyt silne, należy złożyć zlecenie typu stop otwierające pozycję krótką w ramach wyższego szczytu jeden tick poniżej minimum poprzedniej świecy. Jeśli zlecenie nie zostanie zrealizowane do zamknięcia świecy, wówczas należy je podciągnąć w górę i ustawić na minimum kolejnej zamkniętej świecy. Takie działanie powinno być kontynuowane, dopóki bieżący odcinek nie rozwinie się zbyt daleko, a towarzyszące mu momentum nie będzie zbyt silne. Wówczas powinno się poczekać na uformowanie cofnięcia, które wybije przynajmniej linię trendu niższego rzędu, a następnie szukać kolejnych sygnałów sprzedaży w okolicy nowego lokalnego szczytu. Granie przeciwko lokalnym szczytom bądź dołkom jest również możliwe podczas dni trendowych, ale tylko po wcześniejszym wybiciu linii trendu niższego rzędu, a także powstaniu silnego reversal bara.

Analogicznie pierwsze fałszywe wybicie poniżej poprzedniego lokalnego dołka generuje sygnał do otwarcia pozycji długich. W takiej sytuacji powinno się ustawić zlecenie kupna typu stop jeden tick powyżej maksimum poprzedniej świecy, a jeśli to nie zostanie zrealizowane, przestawiać je coraz niżej po kolejnych ekstremach. Jeśli jednak w pewnym momencie uznamy, że rynek spadł zbyt daleko i zbyt gwałtownie, cały proces należy przerwać i zacząć od początku, czekając jednak na wcześniejsze wybicie linii trendu niższego rzędu.

Na rynku E-mini, na którym średnia dzienna zmienność wynosi dziesięć punktów, popularnym take profitem dla transakcji typu scalp są cztery ticki. W trakcie silnego ruchu może wystąpić seria takich zyskownych transakcji, ale kiedy w pewnym momencie cena dochodzi do poziomu aktywującego zlecenie, ale go nie przekracza, wówczas mamy do czynienia z tzw. pięciotickowym niepowodzeniem, co jest oznaką słabnącego momentum. Pięciotickowe niepowodzenia najczęściej występują na wykresach 5-, ale także 1- i 3-minutowych. Ponieważ sześciotickowy ruch jest niezbędny, aby mieć pewność realizacji czterotickowego zysku (jeden tick na ustawienie zlecenia typu stop powyżej wybijanego poziomu, cztery ticki zysku i jeden tick gwarantujący realizację zlecenia typu limit), ruch pięciotickowy wskazuje, że traderzy grający zgodnie z trendem stracili na rynku kontrolę i wkrótce najprawdopodobniej rozwinie się większe cofnięcie lub odwrót. Podobna sytuacja dotyczy zleceń take profit realizujących zysk dwu-, trzy- lub czteropunktowy. Przykładowo, jeśli rynek odwróci się po zrealizowaniu wzrostu 17 ticków powyżej świecy sygnałnej, taką sytuację należy traktować jako oznakę słabości.

Jeśli rynek osiąga 17-tickowy wzrost powyżej świecy sygnałnej, po czym spada poniżej minimum poprzedniej świecy, byki, które nie zdołały zrealizować planowanego zysku, zaczną coraz intensywniej myśleć o likwidacji swoich pozycji, co często będzie skutkowało dobrą okazją do zajęcia transakcji krótkich, przynajmniej typu scalp. Traderzy założą, że doświadczony byki nie były pewne osiągnięcia czteropunktowego zysku, więc zdecydowały się na wyjście z rynku jeden tick wcześniej. W takich sytuacjach posiadacze pozycji długich mogą polegać na swoich trailing stopach, licząc, że ich zlecenia take profit zostaną zrealizowane, ale większość nie będzie skłonna ryzykować kilkunastu ticków w celu zyskania paru więcej. W tym celu zarówno zlecenia take profit, jak i stop loss zostaną przesunięte bliżej aktualnej ceny (zlecenia take profit w dół, a stop

loss w górę, prawdopodobnie jeden tick poniżej minimum poprzedniej świecy), a jeśli żadne z nich nie zostanie zrealizowane podczas kolejnej świecy, a ta dodatkowo będzie mieć słabe lub nawet spadkowe zamknięcie, wówczas prawdopodobnie zdecydują się na likwidację swoich pozycji po cenach rynkowych, co doprowadzi do spadku. Nawiasem mówiąc, jeśli rynek wychodzi 16 ticków ponad maksimum świecy sygnałnej, istnieje 80-procentowe prawdopodobieństwo wzrostu o jeden lub dwa kolejne ticki, a więc zamknięcie wówczas pozycji przeważnie nie jest rozsądne, chyba że – jak zaznaczyłem wcześniej – dojdzie do naruszenia minimum poprzedniej świecy.

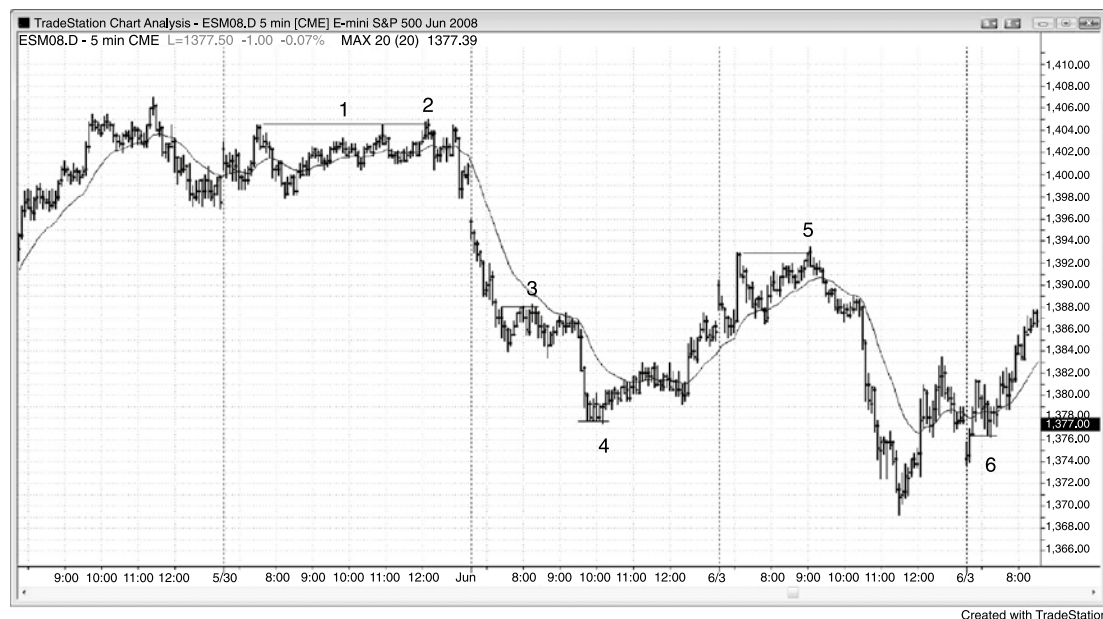
W podobny sposób są traktowane również dziewięciotickowe niepowodzenia. Jeśli otwarta zostaje pozycja długa, w celu realizacji dwupunktowego zysku, zlecenie take profit powinno zostać ustawione dziewięć ticków powyżej maksimum świecy sygnałnej. Aby mieć jednak pewność jego realizacji, rynek musi pójść tick dalej. Jeśli cena dojdzie do poziomu, na którym znajduje się zlecenie, ale to nie zostanie zrealizowane, po czym rynek zawróci w dół, traderzy będą musieli podjąć decyzje, czy wciąż chcą polegać na swoich początkowych zleceniach obronnych i take profit. Jeśli ich zlecenia realizacji zysku będą znajdować się dokładnie na poziomie oporu wynikającego na przykład z poprzedniego szczytu, który nie został wybity, rozsądne będzie szybkie przesunięcie zlecenia o kilka ticków w dół. Kiedy osiąga się dziewięciotickowy zysk, nie można pozwolić, aby pozycja weszła w stratę. Ryzykowanie ośmiu lub więcej ticków, aby zarobić jeden, skutkuje wyjątkowo słabym równaniem tradera.

Podobne niepowodzenia występują na innych rynkach, w tym akcyjnych, na których popularny jest scalping, jak na przykład SPY czy QQQ. Na obu powszechnie wykorzystywaną wielkością zysku jest 10 ticków, co przeważnie wymaga 12-tickowego ruchu poza świecę sygnałną. Kiedy jednak ruch osiągnie tylko 10 lub 11 ticków zysku (lub 8 albo 9), po czym odwróci się, przeważnie będzie możliwość realizacji zyskowej transakcji typu scalp w kierunku przeciwnym. Na rynku będą wówczas uwięzieni traderzy, którzy zdecydują się na likwidację swoich pozycji, kiedy tylko cena zacznie zbliżać się do okolicy świecy wejściowej lub sygnałnej.

Jeden z najbardziej powszechnych i wiarygodnych rodzajów niepowodzeń, który można wykorzystać do zawarcia transakcji, wynika z pierwszego wybicia linii trendu. Traderzy z wykresów dziennych notorycznie wypatrują takich sytuacji, ale te równie często zdarzają się w innych horyzontach czasowych. Przykładowo, jeśli AAPL znajduje się w silnym trendzie wzrostowym i w wyniku publikacji słabego raportu kwartalnego dochodzi do rozwinienia np. ośmioprocentowej zniżki schodzącej w okolice linii trendu, doświadczeni traderzy na zamknięciu spadkowej świecy wybiciowej lub na otwarciu kolejnej sesji, zamiast szukać okazji do sprzedaży, będą otwierać pozycje długie. Wiedząc, że większość odwrotów jest nieskuteczna, szczególnie jeśli stanowią pierwszą próbę zakończenia trendu, która prawie zawsze skutkuje wyznaczeniem wyższego szczytu, profesjonaliści uznają tę sytuację za świetną okazję, mimo że wejście na rynek będzie odbywać się w okolicach minimum silnego impulsu spadkowego.

Wszystkie układy transakcyjne, bez względu na to, jak wiarygodnie wyglądają, zawodzą. Kiedy tak się dzieje, na rynku zostają uwięzieni traderzy, którzy realizują straty przeważnie jeden

tick poza świecą sygnałną lub wejściową, co dla doświadczonych traderów stanowi okazję do zrealizowania charakteryzującej się niskim ryzykiem transakcji typu scalp. W tym celu należy ustawić otwierające pozycje zlecenia typu stop, dokładnie w tym miejscu, w którym złapani w pułapkę traderzy będą posiadali swoje zlecenia obronne. Kiedy dojdzie do realizacji ich stop lossów, nie będą przez jakiś czas zainteresowani ponownym wejściem na rynek w tym samym kierunku, co sprawi, że ten stanie się jednostronny, tym samym osiągnięcie skalperskiego zysku.

Grafika 9.1. Małe fałszywe wybicia

Na rynku E-mini w ujęciu 5-minutowym powszechne są jedno- i dwutickowe fałszywe wybicia prowadzące do odwrótów. Grafika 9.1 przedstawia sześć takich przykładów (etykieta dla świecy 1 znajduje się znacznie powyżej słupka cenowego). Kiedy traderzy wybiciowi wchodzi na rynek, realizując zlecenia typu stop, a ten odwraca się, zaczynają składać zlecenia obronne. Traderzy przeciwtrendowi wyczuwają w takich sytuacjach krew i planują otwieranie pozycji dokładnie w tych miejscach, gdzie złapani w pułkę traderzy wybiciowi będą realizować swoje straty. Większość prób wybicia jest nieskuteczna i przybiera formę wybić jednotickowych, a już szczególnie kiedy rynek znajduje się w konsolidacji. Doświadczeni traderzy wykorzystują wybicia do realizacji zysków lub otwierania pozycji w kierunku przeciwnym, zakładając, że większość prób zakończenia ruchów bocznych jest negowana. Przykładowo, jeśli doświadczony trader otwiera pozycję długą w okolicach dolnego ograniczenia konsolidacji, zyski będzie realizował blisko jej maksimum i tam też będzie miał ustawione swoje zlecenie sprzedaży typu limit. W silnym trendzie postąpi jednak inaczej. Wówczas powyżej górnego ograniczenia konsolidacji będzie miał zlecenia kupna typu stop, licząc na utworzenie kolejnego odcinka w górę.

Grafika 9.2. Jednotickowe pułapki na rynku E-mini

Na grafice 9.2 przedstawiającej dwie kolejne sesje pokazano wiele przykładów jednotickowych pułapek na rynku E-mini.

Świeca 1 stanowiła jednotickowe fałszywe wybiecie świecy sygnałnej układu low 2 i tym samym świecę wejściową dla pozycji długich otwieranych w ramach cofnięcia po wybiciu formacji klina rozpoczynającej się o 8:55 czasu PST.

Świeca 2 stanowiła jednotickowe wybiecie układu high 2 w ramach formacji drutu kolczastego, które złapało w pułapkę traderów sądzących, że powstrzymywanie się z kupnem do wybiecia powyżej dużego outside bara jest konserwatywnym i tym samym bezpiecznym podejściem transakcyjnym. W rzeczywistości kupowali w okolicach górnego ograniczenia konsolidacji umiejscowionej poniżej płasko przebiegającej średniej ruchomej. Ostatecznie cały układ okazał się podwójnym szczytem w ramach flagi trendu spadkowego.

Świeca 3 stanowiła jednotickowe fałszywe wybiecie w dynamicznie rozwijającym się trendzie wzrostowym, podczas którego doświadczone byki z niecierpliwością oczekiwały na wystąpienie jakiegokolwiek cofnięcia, aby otworzyć pozycje długie. Kupowały więc poniżej minimum poprzedniej świecy, czyli dokładnie w miejscu, w którym słabe niedźwiedzie otwierały pozycje krótkie w ramach odwrótu wybiecia powyżej maksimum bieżącej sesji.

Świeca 4 wybiła się jeden tick poniżej małego lokalnego dołka utworzonego cztery świece wcześniej i tym samym doprowadziła do powstania układu kupna high 2.

Świeca 5 stanowiła dużą wzrostową świecę trendową, dlatego jeden tick poniżej jej minimum znajdowało się wiele zleceń obronnych. Te zostały uruchomione jednotickowym wybiciem

podczas świecy 7, aczkolwiek byki były w stanie utrzymać cenę powyżej minimum świecy 4, czyli początku impulsu wzrostowego.

Świeca 9 zeszła jeden tick poniżej poprzedniego lokalnego dołka, łapiąc w pułapkę traderów, którzy otwierali pozycje krótkie w ramach, jak myśleli, układu niższego szczytu, który okazał się horyzontalnie przebiegającą flagą trendu wzrostowego.

Świeca 10 aktywowała zlecenia obronne ustawione na poziomie break even, wybijając go dwa ticki, dla transakcji krótkich otwartych na podstawie świecy 6. Świeca 10 ze świecą 8 współtworzyła także podwójny szczyt w ramach flagi trendu spadkowego.

Świeca 14 stanowi przykład jednego z najbardziej wiarygodnych układów jednotickowego niepowodzenia – fałszywego wybicia high 2, mylnie postrzeganego jako cofnięcie w trendzie wzrostowym. Przedstawiona sytuacja stanowiła idealną pułapkę, która doprowadziła do silnego ruchu w dół (niepokazanego na wykresie). Niedoświadczeni traderzy nie zauważyli wybicia wzrostowej linii trendu podczas ruchu do świecy 11 i następnie wyższego szczytu podczas świecy 12, testującego maksimum trendu. Ponadto, przed wybiciem doszło do powstania pięciu spadkowych świec trendowych i jednej świecy doji rozwijających się w ramach małego kanału spadkowego, a zatem powyżej maksimum świecy high 2 można było spodziewać się przewagi zleceń sprzedaży nad zleceniami kupna. Pamiętajmy, że układ high 2 sam w sobie nie stanowi sygnału kupna. Jest wiarygodnym wskazaniem, jeśli utworzy się w ramach rozwijającego trendu wzrostowego, ale w tym przypadku trend wzrostowy był już zakończony. W obecnej sytuacji znajdowaliśmy się w konsolidacji lub nawet w trendzie spadkowym. W strefie konsolidacji high 2 stanowi sygnał kupna, ale tylko przy jej dolnym ograniczeniu, nigdy górnym.

Grafika 9.3. Wybicia zleceń obronnych ustawionych poza świecę sygnałną i wejściową

Spójrzmy na grafikę 9.3 i przeanalizujmy, jak zachowywał się rynek, gdy dochodziło do wybicia horyzontalnych linii ustawionych jeden tick poza świecami sygnałnymi lub wejściowymi, tym samym wyznaczających prawdopodobne poziomy zleceń obronnych. W większości przypadków powstawała wówczas świeca trendowa, a ruch był wystarczająco duży, aby zrealizować przynajmniej skalperski zysk. Wiele niepowodzeń wynikało ze słabych układów transakcyjnych, które były pomijane przez doświadczonych traderów. Mimo to wiele osób handlowało na ich podstawie, co sprawiało, że rynek przyspieszał w przeciwnym kierunku, kiedy dochodziło do realizacji strat. Przykładowo, traderzy otwierający pozycje długie powyżej reversal bara 4 bronili się poniżej świecy sygnałnej lub wejściowej. Podczas gdy oba te poziomy zostały naruszone przez dużą spadkową świecę trendową 5, doświadczeni traderzy otwierali pozycje krótkie, aby po chwili zrealizować z nich niewielki zysk.

Konsekwencją przedstawianej tutaj koncepcji jest to, że jeśli mamy do czynienia z testem ekstremum świecy, a ta nie zostaje wybita, ustawione na jej podstawie zlecenia nie są aktywowane i tym samym z dużym prawdopodobieństwem można uznać, że transakcja będzie zyskowna. Przykładowo, jeśli w przypadku zlecenia obronnego dla pozycji długiej nie dochodzi do wybicia zleceń obronnych, wówczas w wyniku testu często powstaje formacja podwójnego dna jako flaga trendu wzrostowego, w której pierwszy dołek wyznaczony zostaje przez świecę sygnałną lub wejściową, a drugi przez świecę prowadzącą do testu, ale niewybijającą zleceń.

Grafika 9.4. Niepowodzenia w osiągnięciu poziomów docelowych

Gdy cena dochodzi do poziomu zlecenia realizującego zysk, ale jej nie przekracza, po czym rozwija się zwrot, większość zleceń typu limit nie zostaje zrealizowana. Kiedy następnie rynek grzęźnie lub nawet zaczyna się cofać, wielu traderów decyduje się na likwidację pozycji po cenie rynkowej, ponieważ nie chce ryzykować utraty niezaksięgowanego zysku. Takie działanie prowadzi z kolei do pogłębienia korekty i często świadczy o tym, że rynek próbuje się odwrócić.

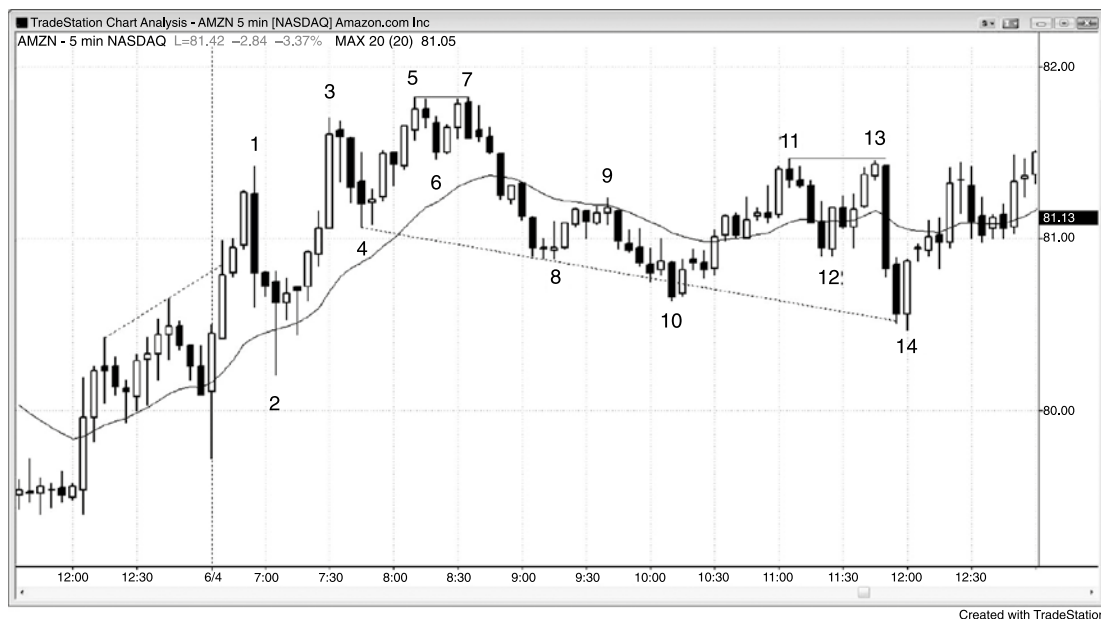
Jak pokazano na grafice 9.4, traderzy, którzy otworzyli pozycje długie jeden tick powyżej świecy sygnałnej 2 i planowali realizację pięciopunktowego zysku, ustawili zlecenia take profit 21 ticków powyżej maksimum świecy sygnałnej. Większość zleceń typu limit nie została jednak zrealizowana, ponieważ rynek nie poszedł jeden tick wyżej. Zamiast tego odwrócił się, w konsekwencji czego wielu traderów zdecydowało się na szybką likwidację pozycji po cenach rynkowych, próbując uratować niezaksięgowany zysk i tym samym uniknąć realizacji zleceń obronnych na poziomie break even.

Świeca 7 wyznaczała 17-tickowe niepowodzenie realizacji zysków z pozycji długich otwartych jeden tick powyżej świecy sygnałnej 6. Wiele traderów, którzy próbowali zaksięgować czteropunktowy dochód, zaobserwowało, że cena dotarła do poziomu ich zleceń take profit i zdecydowała się na likwidowanie pozycji, kiedy naruszone zostało minimum świecy 7. Traderzy, którzy prawidłowo założyli, że trend jest silny, i nie skalpowali, próbując osiągnąć cztery punkty zysku, a zamiast tego nastawili się na wystąpienie większego ruchu, polegali na zleceniach obronnych ustawionych na poziomie break even. Kiedy rynek wykroczył poza maksimum świecy 7, stop lossy zostały przesunięte jeden tick poniżej świecy 8, czyli ostatniego wyższego dołka.

Świece 4, 8, 20 i 30 stanowiły przykłady pięciotickowych niepowodzeń realizacji zysku z transakcji krótkich. Aby mieć gwarancję zaksięgowania czterech ticków dochodu, niedźwiedzie potrzebowały sześciotickowego ruchu poza minimum świecy sygnałnej. Niektóre zlecenia take profit zostały zrealizowane, ale większość wciąż czekała na drugą stronę transakcji.

Świeca 9 wyznaczała 13-tickowe niepowodzenie realizacji zysku z pozycji długich, które zostały otwarte powyżej świecy 8 w nadziei zaksięgowania trzech punktów dochodu.

Świeca 24 wyznaczała dziewięciotickowe niepowodzenie realizacji dwupunktowego zysku, aczkolwiek doświadczeni traderzy nie pozwoliliby, aby ich niezaksięgowany dochód zamienił się w stratę. Posiadacze pozycji długich, wchodzący na rynek powyżej świecy sygnałnej 23, prawdopodobnie zlikwidowaliby swoje pozycje poniżej minimum spadkowej świecy uformowanej cztery świece później.

Grafika 9.5. Wybicia konsolidacji przeważnie okazują się nieskuteczne

Kiedy trading dwustronny jest intensywny, wybicia powyżej lokalnych szczytów i dołków przeważnie okazują się nieskuteczne.

Zwyżka do świecy 1 z grafiki 9.5 była stosunkowo silna, ale z racji, że odwroty na otwarciu często mają dynamiczny charakter, a świeca 1 wyznaczała wyższy szczyt wybijający wzrostową linię kanału trendowego, cały układ generował wiarygodny sygnał sprzedaży.

Świeca 2 wyznaczała głębokie cofnięcie. Ponieważ większość świec sesji miała stosunkowo duży zasięg oraz cienie, należało uznać, że dominował charakteryzujący się dużą zmiennością trading dwustronny. W takich sytuacjach, dopóki nie wyklaruje się jednoznaczny trend wzrostowy, traderzy w swoich działaniach powinni brać pod uwagę zarówno siłę byków, jak i niedźwiedzi, a zatem handlować w sposób, w jaki robi się to podczas dnia konsolidacji.

Świeca 3 wyznaczała wyższy szczyt, ale poprzedzające ją momentum wzrostowe było zbyt silne, aby bez wcześniejszego powstania sygnału drugiego wejścia lub silnego reversal bara rozważać otwarcie pozycji krótkiej. Jeśli jednak niektóre niedźwiedzie zdecydowałyby się wejść na rynek, ruch spadkowy wynosiłby 26 centów, a więc osiągnięcie minimalnego zysku było możliwe.

Świeca 5 stanowiła wyższy szczyt i wiarygodny sygnał sprzedaży, tym bardziej że prowadząca do niej zwyżka składała się z dwóch małych odcinków (koniec pierwszego wyznaczała spadkowa świeca uformowana dwie świece wcześniej). Wyprzedaż wyniosła tylko 18 centów, zanim cena ponownie ruszyła w górę, ale uważni traderzy mogli coś na niej zarobić, choć większość poniosła niewielką stratę w wysokości 4 centów.

Świeca 7 stanowiła fragment tego samego ruchu wzrostowego i tym samym wyznaczała sygnał sprzedaży w ramach drugiego wejścia (układ low 2). Współtworzyła również podwójny szczyt ze świecą 5, co do jednego centa, oraz formację trzech pchnięć (świece 3, 5 i 7), a więc rozwinięcie dwóch odcinków spadkowych było prawdopodobne.

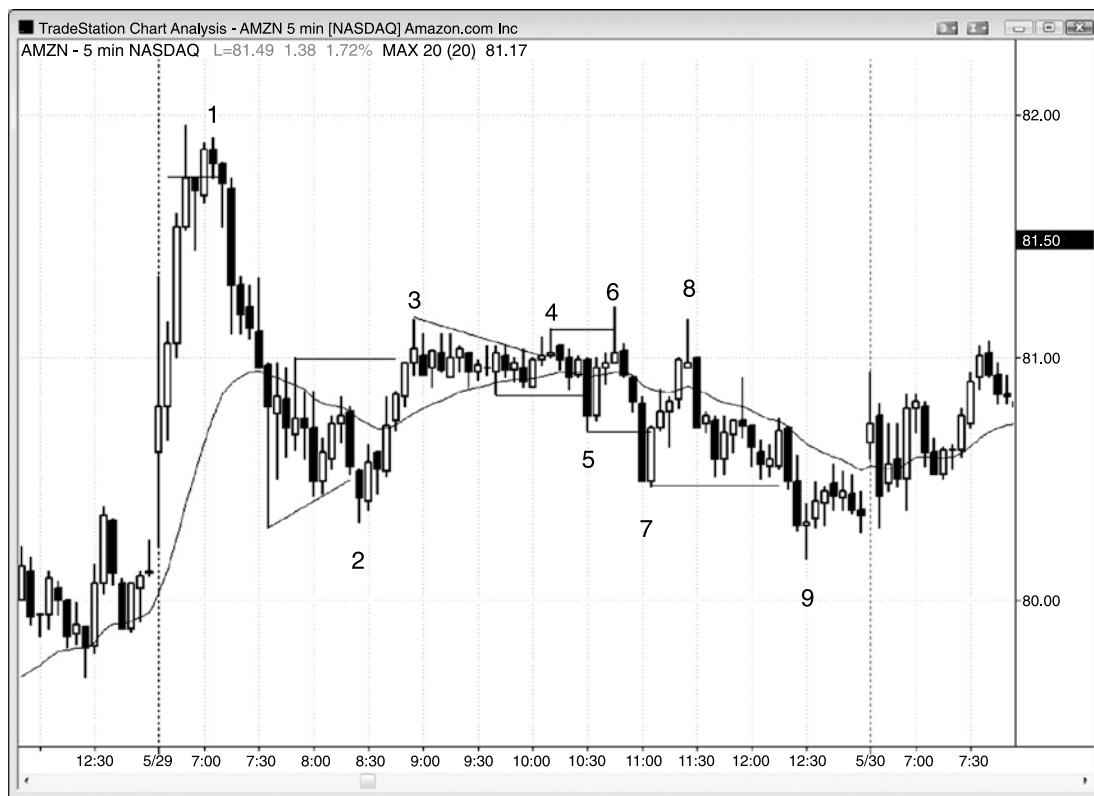
Z jednej strony świeca 10 wyznaczała niższy dołek względem świecy 8, a z drugiej znajdowała się powyżej świecy 2, a zatem mogła stanowić zakończenie drugiego odcinka spadkowego w ramach potencjalnego trendu wzrostowego wyższego rzędu i początek kolejnej fali w górę. Dwa odcinki spadkowe podczas trendu wzrostowego lub horyzontalnego, a już szczególnie kiedy schodzą poniżej płasko przebiegającej średniej ruchomej, najczęściej prowadzą do wiarygodnego sygnału kupna.

Świeca 11 stanowiła wyższy szczyt względem tego wyznaczonego przez świecę 9, mimo że ten uformował się w ramach wcześniejszego odcinka spadkowego. Z pewnością realizowane były tam transakcje, ponieważ wybicie powyżej lokalnego szczytu jest istotnym wydarzeniem rynkowym mogącym zarówno świadczyć o sile trendu, jak i prowadzić do fałszywego wybicia podczas dnia konsolidacji. W trakcie wyjścia poza świecę 9 realizowane były zlecenia obronne dla pozycji krótkich, zlecenia kupna typu stop otwierające pozycje długie oraz zlecenia inicjujące transakcje krótkie.

Maksimum świecy 13 znajdowało się jeden tick poniżej maksimum świecy 11. Obie świece współtworzyły podwójny szczyt w ramach flagi potencjalnego trendu spadkowego i tym samym wskazywały na sygnał sprzedaży. Ponadto świeca 13 wyznaczała zakończenie drugiego odcinka wzrostowego, licząc od świecy 10, umiejscowionego powyżej płasko przebiegającej średniej ruchomej (świeca 11 określała pierwszy odcinek).

Świeca 14 wyznaczała niższy dołek zarówno względem dołka utworzonego podczas świecy 10, jak i świecy 12.

Nawiasem mówiąc, pozycje długie otwarte powyżej świec 10 i 14 wynikały z fałszywego wybicia spadkowej linii kanału trendowego osadzonej na minimach świec 4 i 8, co zwiększało szanse ich powodzenia. W obu przypadkach powstały dwuświecowe formacje odwrócenia. Ponadto świeca 10 wynikała z klina jako korekty trendu wzrostowego, a świeca 14 stanowiła potencjalne minimum trójkąta rozszerzającego się.

Created with TradeStation

Grafika 9.6. Fałszywe wybicia na AMZN

Na grafice 9.6 przedstawiającej notowania spółki Amazon (AMZN) w ujęciu 5-minutowym można zauważyć wiele jednoświecowych fałszywych wybić lokalnych szczytów i dołków. Podczas rozpoczynającej się na otwarciu zwyżki o charakterze kulminacyjnym i późniejszym dużym odwrocie w dół zarówno byki, jak i niedźwiedzie zademonstrowały siłę, a zatem z dużym prawdopodobieństwem można było założyć, że każdy ruch jednej strony będzie skutecznie neutralizowany przez odwrotne działania strony przeciwnej, co z kolei wskazywało, że najpewniej bieżąca sesja będzie rozwijać się w ramach konsolidacji. Wszystkie świece oznaczone na wykresie stanowiły fałszywe wybicia.

Wąska konsolidacja rozpoczęła się w miejscu świecy 3, następnie przekształciła w trójkąt rozszerzający, mający maksimum wyznaczone przez świecę 6 oraz minimum przez świecę 7. Zwyżka od świecy 7 nie doprowadziła do wybięcia trójkąta i zamiast tego utworzyła formację podwójnego szczytu (świece 6 i 8), po czym rynek zaczął spadać aż do zamknięcia sesji.

Grafika 9.7. Wybicia konsolidacji przeważnie okazują się nieskuteczne

Do południa sesja przedstawiona na grafice 9.7 rozwijała się w ramach konsolidacji o niezbyt dużym zasięgu, co zwiększało prawdopodobieństwo, że wszelkie próby jej zakończenia będą nieskuteczne. Świece 1, 2 i 3 stanowiły drugie wejścia w ramach fałszywych wybić. Duża świeca trendowa poprzedzająca szczyt wyznaczony przez świecę 3 formowała się przy udziale znacznego wolumenu, wciągając na rynek pełne nadziei byki wierzące, że wkrótce rozwinie się trend wzrostowy. Takie podejście podczas sesji o małym zasięgu zawsze jednak charakteryzuje się niskim prawdopodobieństwem sukcesu. Zdecydowanie lepiej grać przeciwko wybiciom lub ewentualnie w ich kierunku, ale dopiero po wystąpieniu silnego układu cofnięcia po wybiciu. Taki w przypadku świecy 3 nie wystąpił, a więc jedyną możliwością transakcyjną była krótka sprzedaż w ramach drugiego sygnału wejścia. Wybicie spadkowe do świecy 1 i wzrostowe do świecy 2 również były słabe (tworzące je świece miały duże cienie i mocno na siebie nachodziły), a zatem prawdopodobieństwo przemawiało za ich negacją.

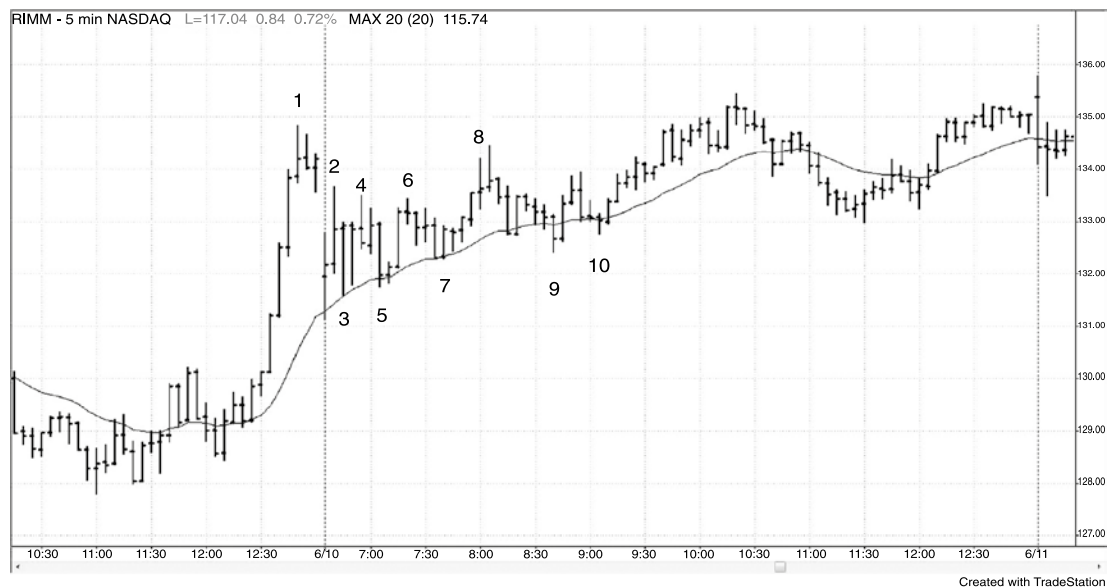

Grafika 9.8. Wybijanie zleceń obronnych podczas dobrych sygnałów

Apple (AAPL) jest jedną z najlepszych spółek dla day traderów, ale tak jak w przypadku innych akcji czasem i tutaj traderzy są wyrzucani ze świetnie rokujących transakcji poprzez aktywację zleceń obronnych krótko po powstaniu punktu zwrotnego, co pokazano na grafice 9.8.

Traderzy otwierali transakcje długie w ramach podwójnego dna jako pierwszej korekty trendu wzrostowego, kiedy cena wyszła poza maksimum poprzedniej świecy, czyli podczas trzeciej lub szóstej świecy, licząc od świecy 1. Następnie doszło do wzrostu ponad średnią ruchomą wybijającego linię trendu spadkowego oraz doprowadzającego do wygenerowania sygnału sprzedaży luki średniej kroczącej, co skutkowało testem ekstremum trendu spadkowego w miejscu świecy 2. Wielu posiadaczy pozycji długich miało ustawione zlecenia obronne poniżej podwójnego dna, czyli świecy 1. Świeca 2 spadła o jeden tick poniżej świecy 1, co wyrzuciło z rynku wiele byków (i złapało w pułapkę niedźwiedzie), ale jednocześnie doprowadziło do powstania większego układu podwójnego dna współtworzonego ze świecą 1, będącego skutecznym zwrotem utrzymanym do końca sesji. Omawiany sygnał był wyjątkowo dobry, co wynikało z dwóch faktów. Po pierwsze, ruch do świecy 2 rozwijał się w ramach wąskiego kanału spadkowego składającego się z trzech pchnięć, co wyznaczało układ kupna high 3, a układy high 3 są bardziej wiarygodne niż high 2, ponieważ kanały często odwracają się właśnie po uformowaniu trzech odcinków. Po

drugie, posiadacze pozycji długich zostali wyrzuceni z rynku, po czym natychmiast utworzył się zwrot w górę, a więc z psychologicznego punktu widzenia ponowny zakup był dla nich trudny. Aby odtworzyć pozycję, musieli później gonić uciekającą cenę, napędzając tym samym rozwijające się wzrosty.

Grafika 9.9. Formacje podwójnego szczytu i dna podczas pierwszej godziny sesji

Na rynkach akcyjnych podczas pierwszej godziny sesji często formują się podwójne szczyty i dna w ramach flag (grafika 9.9). Na podstawie większości z nich można zawierać transakcje, jednak po wejściu na rynek, w przypadku gdyby wynikający z nich ruch nie był satysfakcjonujących rozmiarów, dobrze jest zrealizować skalperski zysk, a pozostałą część pozycji zabezpieczyć zleceniem obronnym ustawionym na poziomie break even.

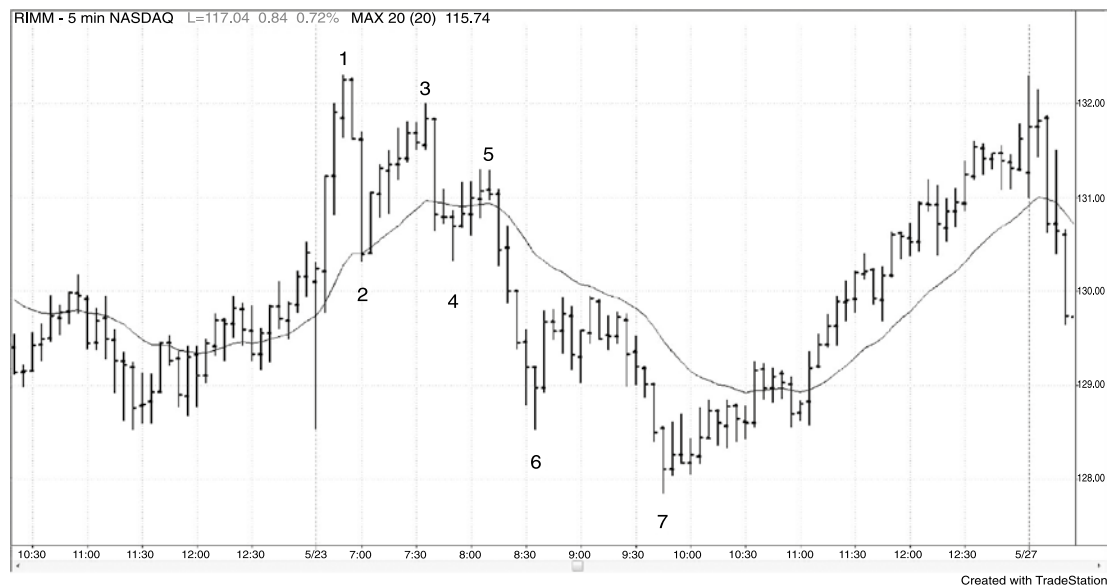
Świece 2 i 4 współtworzyły podwójny szczyt w ramach flagi potencjalnego trendu spadkowego, która okazała się nieskuteczna. Chwilę później powstał podwójny dołek w ramach flagi trendu wzrostowego wyznaczonej przez świece 3 i 5.

Kolejny odwrót nastąpił podczas podwójnego szczytu wyznaczonego przez świece 4 i 6, przy czym do tego czasu posiadacze pozycji długich mogli zainkasować 70-centowy zysk. W tej sytuacji wiadome było, że rynek rozwijał się w ramach konsolidacji, tworząc na przykład formację trójkąta.

Świeca 7 wyznaczała kolejne niepowodzenie formacji podwójnego szczytu, ale jednocześnie generowała dobry sygnał kupna, ponieważ konsolidacje występujące bezpośrednio po silnych ruchach, takich jak zwyżka do świcy 1, przeważnie okazują się formacjami kontynuacji. Świece 3, 5 i 7 znalazły wsparcie na poziomie średniej ruchomej.

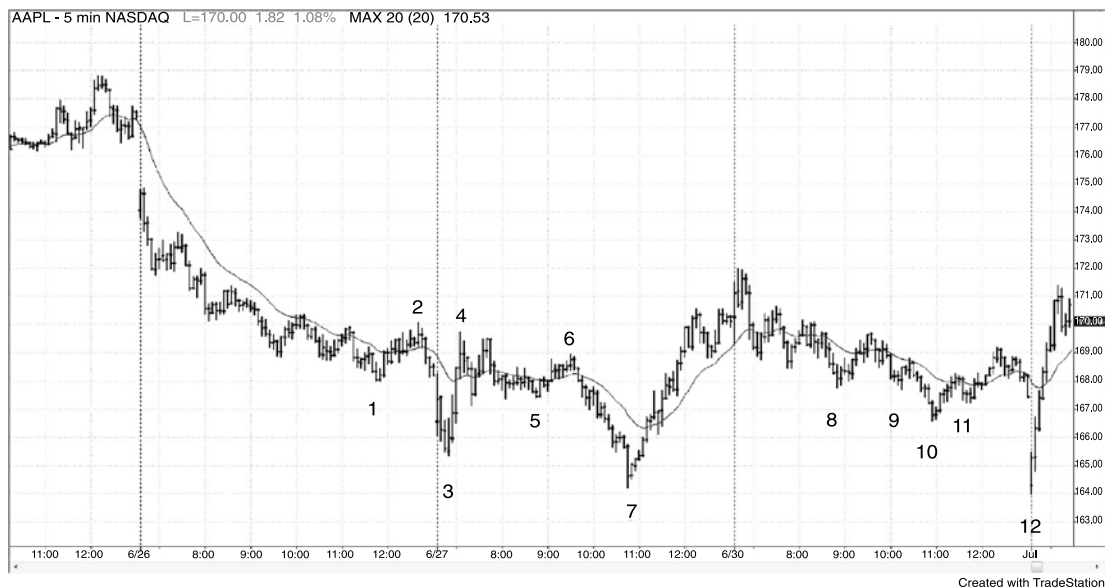
Wyprzedaż do świcy 9 trwała siedem świec i nie dostarczała dowodów na siłę byków, a więc z otwarciem pozycji długich lepiej było poczekać na sygnał drugiego wejścia, mimo że świeca 9 wyznaczała wyższy dołek względem świcy 7. W tej sytuacji prawdopodobne było, że ewentualna zwyżka nie pójdzie zbyt daleko.

Cofnięcie po wybiciu zakończone w miejscu świcy 10 stanowiło idealny sygnał drugiego wejścia.

Grafika 9.10. Nieskuteczna formacja podwójnego dna w ramach flagi trendu wzrostowego

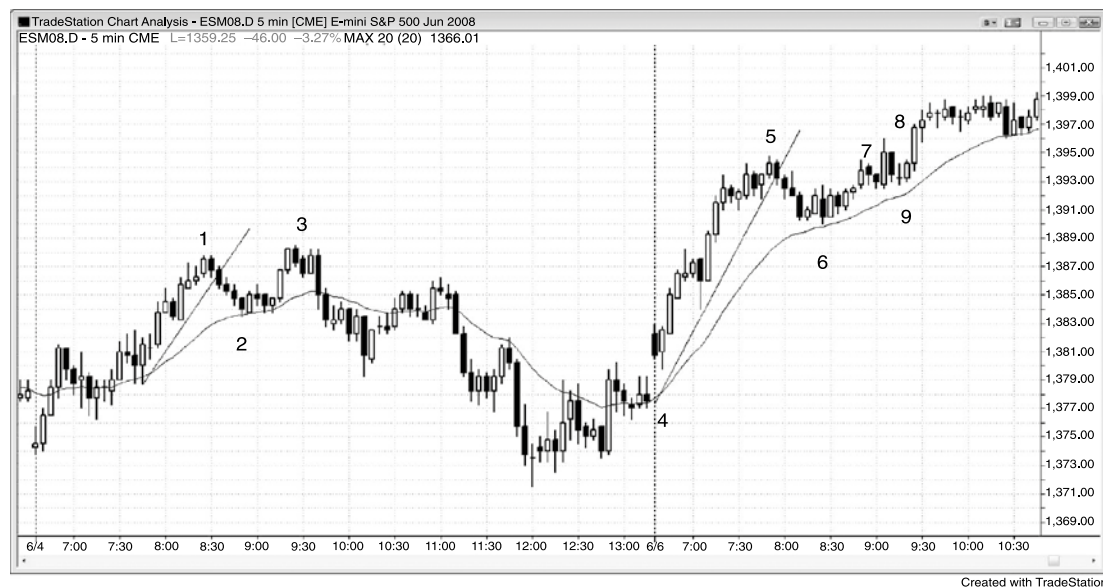
Jak pokazano na grafice 9.10, świeca 4 stanowiła wejście dla sygnału wynikającego z podwójnego dna w ramach flagi trendu wzrostowego, który został jednak zanegowany po kilku świecach i układzie low 2. Ruch do świecy 5 stanowił cofnięcie po silnym spadkowym impulsie zmierzającym ku świecy 4, w rezultacie czego doszło do wybicia poniżej podwójnego dna i rozwinięcia dwuodcinkowego ruchu kończącego się świecą 7. W ramach wyprzedaży pojawiło się kilka możliwości otwarcia pozycji krótkich, jak na przykład poniżej świecy 5, jeden tick lub dwa ticki poniżej minimum świecy 4, na zamknięciu świecy wybijającej świecę 4 lub na zamknięciu jeszcze kolejnej świecy, która stanowiła silne potwierdzenie wybicia.

Grafika 9.11. Większość formacji głowy i ramion jest nieskuteczna

Jak pokazano na grafice 9.11, świece 5 i 11 stanowiły prawe ramiona formacji głowy i ramion, które często okazują się nieskuteczne, co miało miejsce w obu przypadkach (świece 1 i 9 wyznaczały lewe ramiona). Sam kształt formacji nie jest wystarczającym powodem do otwarcia transakcji przeciwko dominującej tendencji. Przed wejściem na rynek zawsze należy się przyjrzeć siłom przeciwtrendowym, chociaż nawet wtedy nie ma gwarancji, że sygnał będzie zyskowny. W naszym przypadku ruch do świecy 2 wybił linię trendu, a zwyżka do świecy 4 była stosunkowo silna, aczkolwiek nie udało jej się wyjść ponad świecę 2, co stanowiło oznakę słabości. Większość doświadczonych traderów nie odważyłaby się jednak odwrócić pozycji długich na krótkie podczas świecy 6, bazując na niepowodzeniu sygnału kupna wynikającego z formacji podwójnego dna (współtworzonej przez świecę 5) jako pierwszej flagi trendu wzrostowego. Dopiero kiedy wyprzedaż zaczęła nabierać tempa i utworzyło się jednoświecowe cofnięcie po wybiciu poniżej świecy 5, powstała dobra okazja do zainicjowania krótkiej sprzedaży.

Świeca 11 wyznaczała kolejne prawe ramie formacji, ale w tym przypadku również aktywowane zostały zlecenia obronne ustawione na poziomie break even.

Grafika 9.12. Dwuodcinkowy test ekstremum trendu

Jak pokazano na grafice 9.12, wyprzedaże do świec 2 i 6 wybiły wzrostowe linie trendu, a więc w obu przypadkach dwuodcinkowy test poprzedniego szczytu powinien wygenerować dobry sygnał sprzedaży. Sygnał low 2 w miejscu świecy 3 faktycznie okazał się skuteczny, a transakcję na jego podstawie można było otworzyć poniżej świecy 3 lub na drugim sygnale wejścia powstałym dwie świece później.

Sygnał sprzedaży zrealizowany podczas świecy 8 był jednak mniej atrakcyjny, ponieważ test ekstremum odbył się w ramach dużej wzrostowej świecy trendowej zbliżonej kształtem do outside bara (jej minimum znajdowało się na poziomie minimum świecy poprzedniej). Tradycyjne podejście do otwierania transakcji na podstawie outside barów zakłada składanie zleceń typu stop jeden tick poza ekstremami świecy i tym samym wchodzenie na rynek zgodnie z kierunkiem wybicia. Z drugiej strony outside bary stanowią jednoświecowe konsolidacje, których wybicia przeważnie okazują się nieskuteczne. Rzadko kiedy należy otwierać pozycje na podstawie outside barów, ponieważ ich duży rozmiar sprawia, że ustawione na ich podstawie zlecenia obronne znajdują się daleko od poziomu wejścia, co wymaga podjęcia większego ryzyka.

Większość graczy nie otwierałaby w tym miejscu pozycji krótkich z jeszcze innego powodu. Trzy (lub więcej) horyzontalnie ułożone świece przeważnie wskazują na dużą niepewność (formacja drutu kolczastego). Z kolei trzecia i czwarta świeca powstała przed świecą 8 były wystarczająco małe, aby móc je traktować jak świece doji, czyli cechą charakterystyczną dla momentów zawahania. Mniej doświadczeni traderzy w trakcie świecy 8 z pewnością jednak wchodzili na rynek. Kiedy ich świeca wejściowa zamknęła się w postaci doji, większość zaczęła odczuwać pewien dyskomfort – w końcu było to kolejne wskazanie potwierdzające niezdecydowanie.

W takiej sytuacji traderzy powoli zaczęli uświadamiać sobie swój błąd i tym samym przejawiać skłonność do chęci wyjścia z rynku. Swoje krótkie pozycje prawdopodobnie odkupywaliby jeden tick powyżej świecy wejściowej i w najbliższym czasie nie byliby chętni do ponownych zakupów. Z powodu niedźwiedzi, które postanowiły opuścić rynek, otwieranie pozycji długich dokładnie w miejscu realizacji ich strat, powinno umożliwić osiągnięcie przynajmniej skalperskiego zysku i rozwinięcie dwóch odcinków wzrostowych. Pozycje długie można było otwierać jeden tick powyżej wzrostowej świecy trendowej 9 lub powyżej kolejnej świecy.

Grafika 9.13. Pięciotickowe niepowodzenie

Na grafice 9.13 można zauważyć, że otwieranie krótkich pozycji typu skalp w celu realizacji czterotickowego zysku w pierwszych dwóch godzinach sesji było podejściem zyskowym. Do pewnego momentu. Sygnał sprzedaży poniżej inside bara 4 spowodował tylko pięciotickowy spadek, po czym cena odwróciła się w górę. To oznaczało, że wielu traderów nie zrealizowało zysku i tym samym przygotowywało się do wyjścia z rynku na poziomie break even, a już na pewno powyżej świecy 5. Przecena rozpoczynająca się na otwarciu sesji testowała wczorajsze minimum, próbując także wykroczyć poza przerywaną linię spadkowego kanału trendowego. Byli szukali powodów do kupna, a niepowodzenie krótkiej transakcji typu skalp było właśnie tym, czego potrzebowali.

Grafika 9.14. Niepowodzenia na QQQ

Na grafice 9.14 wszystkie oznaczone sygnały na 5-minutowym wykresie QQQ osiągały od 8 do 11 ticków. W każdym przypadku aktywacja zleceń obronnych wyrzucała z rynku skalperów w okolicach poziomu break even, zatem ponosząc ryzyko i nakłady pracy, niewiele otrzymywało się w zamian. Owszem, podczas sesji można było otworzyć wiele innych zyskowych transakcji typu scalp, aczkolwiek handlowanie w warunkach, w których dużo sygnałów okazuje się nieskutecznych, jest stosunkowo męczące i często prowadzi do utraty koncentracji. Podczas oczywistego trendu spadkowego najlepiej handlować zgodnie z trendem i realizować sygnały sprzedaży low 2, szczególnie jeśli te występują na poziomie średniej ruchomej. Przy takim podejściu procent zyskowych transakcji będzie wysoki, pozwalając utrzymać pozytywny stan umysłu i gotowość do realizacji kolejnych sygnałów. Warto pamiętać, że handlując zgodnie z kierunkiem trendu, część pozycji powinniśmy traktować jako transakcję typu swing.

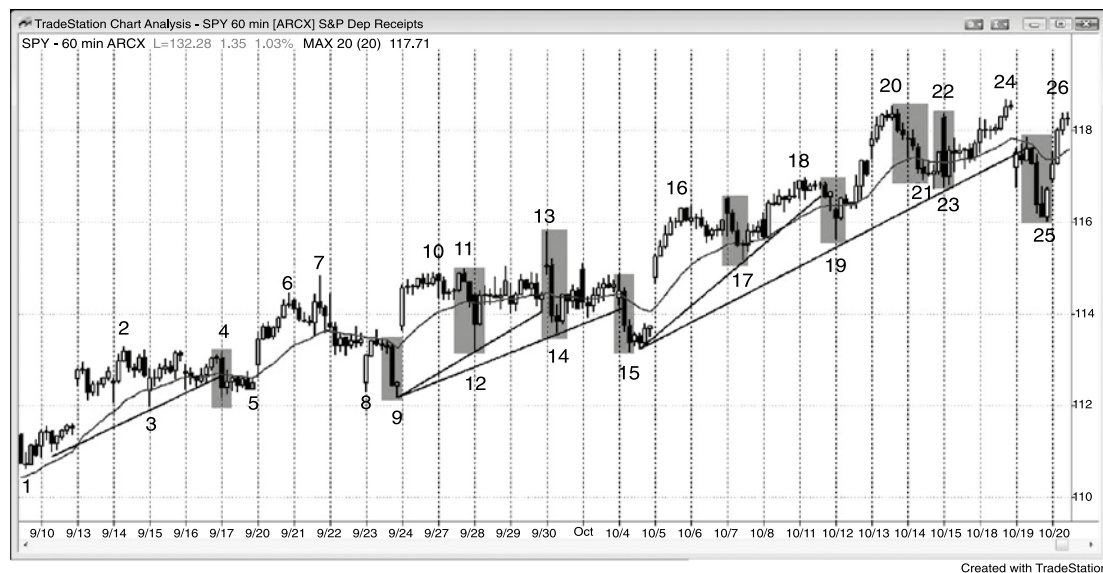

Grafika 9.15. Spadkowy impuls może stanowić okazję do kupna

Jak pokazano na grafice 9.15, NetApp Inc. (NTAP) podczas trendu wzrostowego w ujęciu dziennym dwukrotnie doświadczyło wyprzedaży, przy czym za każdym razem spotykało się to z agresywnymi zakupami ze strony byków. Samo powstanie silnego impulsu spadkowego wybijającego linię trendu nie oznacza jego zakończenia. Większość prób odwrótów wygląda wiarygodnie, ale zawodzi. Z tego powodu podczas wyprzedaży utworzonych w ramach trendów wzrostowych doświadczeni traderzy kupują agresywnie nawet w okolicach minimum impulsu spadkowego. Świeca 11 stanowiła zakończenie 16-procentowej przeceny, wciąż jednak wyznaczając wyższy dołek i współtworząc formację podwójnego dna razem ze świecą 7. Ponieważ kanał spadkowy od świecy 10 składał się z tak wielu świec, z otwarciem pozycji długiej bezpieczniej było poczekać na uformowanie kolejnego wyższego dołka w miejscu świecy 13 lub na wybiecie powyżej świecy 14, czyli świecy sygnałnej dla nieudanego układu low 2 i formacji podwójnego szczytu w potencjalnym trendzie spadkowym.

Świeca 22 stanowiła bardzo silną spadkową świecę trendową schodzącą w okolice średniej ruchomej, aczkolwiek ruch wzrostowy od świecy 15 do 19 również był imponujący. Prawdopodobnie wynikało to z zaskakującego komunikatu dotyczącego spółki, ale sama w sobie nie była w stanie dokonać odwrótu. W większości przypadków ruch spadkowy zostaje zanegowany, co skutkuje wyznaczeniem nowych maksimów. W naszej sytuacji byki oczekiwali, że powstanie konsolidacji lub nowego szczytu będzie bardziej prawdopodobne niż rozwinięcie trendu spadkowego, dlatego kupowały w okolicach minimum świecy 22. Minimum świecy 22 współtworzyło podwójne dno razem ze świecą 20, co z dużym prawdopodobieństwem wyznaczało dno konsolidacji lub minimum flagi trendu wzrostowego. Spadkowa świeca nie została potwierdzona, ponieważ kolejne

świece przebiegały horyzontalnie, mocno na siebie nachodziły i miały znaczne cienie. Tak nie powinien wyglądać wiarygodny odwrót w dół, a więc w pewnym momencie niedźwiedzie zaczęły odkupywać swoje transakcje krótkie, co w połączeniu ze zleceniami kupna składanymi przez byki doprowadziło do wyznaczenia nowego szczytu.

Grafika 9.16. Większość prób odrotu okazuje się nieskuteczna

Kiedy trend wzrostowy jest silny, jak ten pokazany na 60-minutowym wykresie SPY z grafiki 9.16, należy przyjąć, że cechuje go pewnego rodzaju bezwładność, która ogranicza próby jego zakończenia. Impulsywnie działające niedźwiedzie silne spadkowe impulsy wybijające średnią ruchomą lub linię trendu postrzegają jako oznaki zapowiadające nadejście spadków. Doświadczone byki każdą taką sytuację widziały jednak jako okazję do kupna. Były świadome, że skuteczne odwroty wymagają więcej niż pojedynczego silnego impulsu spadkowego, dlatego podczas kolejnych cofnięć otwierały pozycje długie. Kiedy SPY spadał o 1 lub 2%, składały zlecenia kupna, ponieważ wiedziały, że atrakcyjna cena nie utrzyma się długo. Warto również dodać, że wiele impulsów spadkowych było powodowanych efektem próżni. Byki, chcąc kupować po nieco lepszych cenach, kiedy tylko wierzyły, że rynek może spaść odrobinę niżej, wstrzymywały się ze wszelkimi działaniami, co z kolei pozwalało niedźwiedziom ciągnąć cenę w dół. Kiedy ta była zadowalająco nisko i byki uznały, że nie spadnie dużo bardziej, pojawiały się jakby znikąd, rozpoczynając agresywne zakupy. To z kolei przytłaczało niedźwiedzie, które w pewnym momencie decydowały się na odkupienie transakcji krótkich, potęgując tym samym zwyżkę i negując możliwość rozwinięcia potwierdzenia impulsu spadkowego.

Impulsy mogły przerażać w trakcie, gdy się formowały, ale jeśli traderzy rozumieli zachodzące procesy, bez wahania kupowali na minimach. Jeśli jednak nie chcieli podejmować dużego ryzyka związanego z przetrzymywaniem pozycji przez noc, mogli też nabywać opcje call na minimum każdego kolejnego impulsu spadkowego, realizując zyski na nowych szczytach kilka dni później.

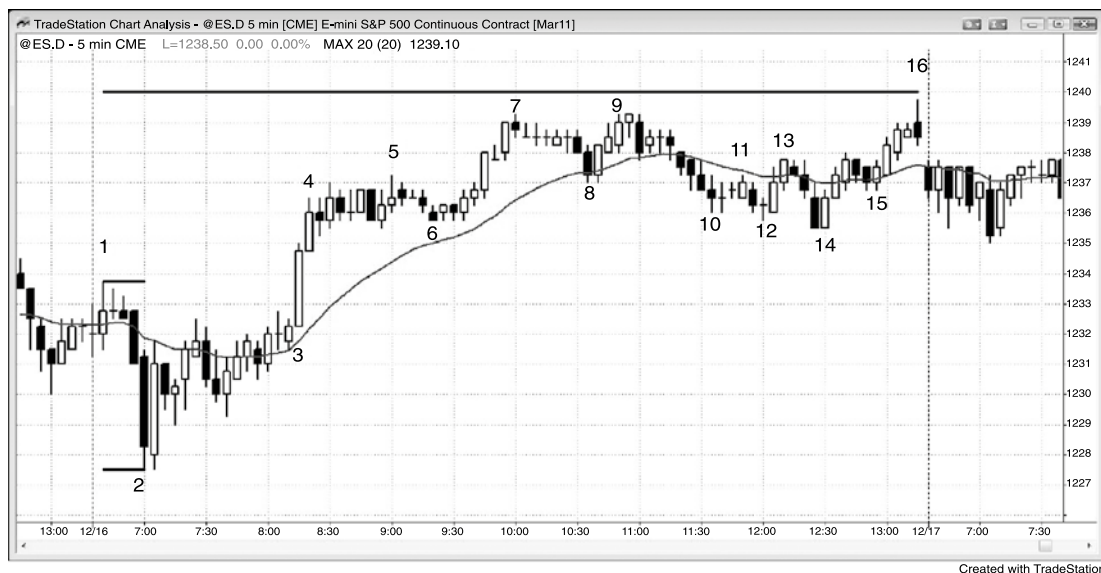
Grafika 9.17. Niepowodzenia czasem mogą stanowić oznaki siły

Jak pokazano na grafice 9.17, główny odwrót z niższego dołka w miejscu świecy 15 był stosunkowo silny i tym samym mógł prowadzić do rozwinięcia przynajmniej dwóch odcinków w górę. Raid do świecy 19 nie zdołał wyjść powyżej spadkowej linii trendu, aczkolwiek zbliżył się do niej wystarczająco mocno, wybijając wcześniej średnią ruchomą, aby wejść w obszar jej magnetycznego oddziaływania. To z kolei dawało traderom niezbędną pewność siebie, aby kupować podczas świecy 22 w ramach układu high 2, wierząc, że test linii jest bliski.

Świeca 4 stanowiła wzrostowy reversal bar utworzony po impulsie spadkowym. Ten był wystarczająco silny, aby przekonać traderów, że rynek wszedł w tryb „zawsze sprzedawaj”, a więc ci wyszukiwali przede wszystkim sygnałów sprzedaży. Nie podejrzewając, że świeca 4 doprowadzi do odwrótu, wiele niedźwiedzi umieściło swoje zlecenia sprzedaży typu limit powyżej jej maksimum. Zleceń sprzedaży w tym miejscu było jednak tak dużo, że rynek skierował się w dół jeden tick wcześniej. Brak wyjścia powyżej wzrostowej świecy sygnałnej świadczył o niewątpliwie sile niedźwiedzi. W konsekwencji rynek gwałtownie spadł poniżej świecy 5, czyli świecy sygnałnej układu low 2. Podobna sytuacja miała miejsce podczas maksimum świecy utworzonej bezpośrednio po świecy 10 oraz podczas świec 11, 13 i 26. Wzrostowy odpowiednik omawianej sytuacji stanowiła świeca 18. W tym przypadku traderzy byli tak bardzo przekonani do otwierania transakcji długich, że tylko najbardziej agresywne byki, których zlecenia kupna typu limit były ustawione na poziomie minimum ostatniej świecy i jeden tick poniżej, a także powyżej świecy 18, zdołały wejść na rynek. Ci, którym nie udało się otworzyć pozycji, musieli gonić uciekającą cenę lub zrezygnować ze swoich transakcyjnych planów.

Świeca 27 zawróciła w górę jeden tick powyżej minimum świecy 21, co zapobiegło powstaniu perfekcyjnego podwójnego dołka w ramach flagi trendu wzrostowego. Sytuacja ta świadczyła o gorliwości byków, które ustawiły zlecenia kupna typu limit jeden tick lub dwa ticki powyżej minimum świecy 21, nie chcąc ryzykować ominięcia sygnału, gdyby cena miała nie spaść niżej. Odwrotna sytuacja miała miejsce, kiedy świeca 7 zawróciła w dół jeden tick poniżej maksimum świecy 5. Rynekowi nie udało się wówczas dotrzeć do jej maksimum, ponieważ niedźwiedzie czuły silną potrzebę otwarcia pozycji krótkich. Świeca 7 stanowiła również test średniej ruchomej, ale podobnie jak wcześniej niedźwiedzie były tak niecierpliwe, że nie dopuściły do jej naruszenia. Oba niepowodzenia świadczyły o sile trendu spadkowego.

Układ sprzedaży low 1 utworzony bezpośrednio po dołku w miejscu świecy 15 nie doprowadził do nowego minimum, co świadczyło o sile odrotu w górę.

Grafika 9.18. Brak realizacji poziomu docelowego za pierwszym razem

Kiedy mamy do czynienia z dość oczywistym poziomem docelowym wynikającym z ruchu mierzonego, cena zbliża się do niego wystarczająco mocno, aby znaleźć się w obszarze jego oddziaływania, ale wciąż zbyt daleko, aby traderzy uznali test za wystarczający, rynek często cofnie się, po czym doprowadzi do bardziej przekonującego testu. Jak pokazano na grafice 9.18, przedstawiona sesja E-mini rozwijała się w ramach dnia trendujących konsolidacji i ruchu mierzonego, który wynikał z wysokości konsolidacji otwarcia. Świece 7 i 9 zbliżyły się do wyznaczonego celu na trzy ticki, ale większość traderów nie traktowała tego jako testu kompletnego. Chcieli zobaczyć, czy po osiągnięciu poziomu docelowego rynek zawróci w dół, czy może wybije się w górę, próbując osiągnąć kolejny cel. Ostatecznie rynek się cofnął, tworząc mały trójkąt rozszerzający współtworzony przez świecę 14 i następnie, podczas ostatniej świecy dnia, doprowadził do testu (z dokładnością co do jednego ticka) początkowego poziomu docelowego. Nawiasem mówiąc, jeśli test wykracza cztery ticki lub więcej powyżej poziomu docelowego, wynikającego z ruchu mierzonego, przeważnie oznacza to, że ogół ignoruje dany poziom i ruch w daną stronę będzie kontynuowany.

Świeca 14 stanowiła świecę sygnałną dla dużej formacji klina jako korekty trendu wzrostowego, w której świeca 8 wyznaczała pierwsze pchnięcie ceny w dół, a świeca 10 lub 12 drugie. Niektórzy traderzy zakończenie klina widzieli w ramach świecy 12, aczkolwiek dystans między świecami 10 i 12 był zbyt mały w porównaniu z dystansem między świecami 8 i 10, a z tego powodu zakończenie korekty w tym miejscu było mało prawdopodobne. W związku z tym powstało kolejne, ostatnie pchnięcie ceny, osiągające niższy dołek, zakończone świecą 14.

Trzyświecowy impuls wzrostowy rozpoczynający się w miejscu świecy 14 wybił maksimum poprzedniej 60-minutowej świecy (niepokazanej) o jeden tick. Kiedy rynek odwracał się podczas

dwóch kolejnych 5-minutowych świec (w ramach formacji klina jako pierwszej flagi potencjalnego trendu spadkowego; świece 10, 11, 12, 13 i 14), traderzy obserwujący wykres 60-minutowy zaczęli się zastanawiać, czy przypadkiem nie wpadli w jednotickową pułapkę. Przeważnie jednak, kiedy na 60-minutowym wykresie powstaje jednotickowe niepowodzenie, po rozwinięciu cofnięcia cena kontynuuje początkowe wybiecie, sprawiając, że jednotickowe niepowodzenie znika, zanim 60-minutowa świeca skończy się formować. W rezultacie, mimo że jednotickowe fałszywe wybiecie było widoczne na wykresie 5-minutowym, ostatecznie na wykresie 60-minutowym było ono nie do zauważenia. 60-minutowa świeca zamknęła się jedną świecą po świecy 15, a więc jej ostateczne maksimum znajdowało się trzy ticki powyżej poprzedniej świecy tego samego horyzontu czasowego.